KLUB SLOVENSKÝCH TURISTOV BRATISLAVA

KLUB SLOVENSKÝCH TURISTOV LOKOMOTÍVA BANSKÁ BYSTRICA

10. STRETNUTIE PRIAZNIVCOV KLUBU SLOVENSKÝCH TURISTOV

Kremnické vrchy - Sedlo Tunel
14.-15.-16.september 2018

TUNEL NA SKALKE

Rekonštrukcia tunela na Skalke 2016

Podujatie podporili:

STREDNÉ SLOVENSKO

MALOVANÉ MAPY

MESTO BANSKÁ BYSTRICA

S FINANČNOU PODPOROU BANSKOBYSTRICKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

ORGANIZÁTORI 10. STRETNUTIA PRIAZNIVCOV KST V KREMNICKÝCH VRCHOCH V SEDLE TUNEL

KLUB SLOVENSKÝCH TURISTOV BRATISLAVA

www.kst.sk

KLUB SLOVENSKÝCH TURISTOV LOKOMOTÍVA BANSKÁ BYSTRICA

turistika.loko.bb@stonline.sk • Dušan Kaliský 0905 804 821 • www.turistikalokobb.sk

Program 10. stretnutia priaznivcov KST v Kremnických vrchoch v Sedle Tunel

14. september 2018

voľný turistický program podľa výberu účastníkov v oblasti Kremnických vrchov, Kremnických Baní, Tajova, návšteva pamiatok a múzeí v Banskej Bystrici alebo v Kremnici, kde sa v dňoch 14. – 15. 9. 2018 konajú oslavy z príležitosti 690. výročia udelenia mestských výsad mestu Kremnica

15. september 2018

10:00 -11:30	Sedlo Tunel - prezentácia a Pamätné listy účastníkom stretnutia
11:30	príhovory hostí, odovzdanie štafety organizátorom 11. stretnutia, krst novej mapy vydavateľstva CBS - Kremnické vrchy (v prípade nepriaznivého počasia v chate LIMBA). Prehliadka Tunela a mimoúrovňovej križovatky turistických značkovaných chodníkov
12:30	Horská chata Limba na Skalke , Bufet na Peknej výhliadke - možnosť občerstvenia

16. september 2018

voľný turistický program podľa výberu účastníkov v oblasti Kremnických vrchov, návšteva „stredu Európy“ Kremnické Bane, kultúrno-historické a prírodné pamiatky Kremnice, Tajova, Králik a Banskej Bystrice

Ubytovanie, dopravu a sprievodný program si účastníci zabezpečujú sami. Účasť na vlastné riziko.

Tipy – zaujímavosti

Banská Bystrica a okolie	http://www.centralslovakia.eu/ • http://www.visitbanskabystrica.sk/
Tajov	https://www.obectajov.sk/
Kremnica	https://www.visitkremnica.com/poznavajte-v-kremnici/
Banské múzeum v Kremnici	http://www.banske-muzeum.sk/
Ferraty na Skalke	http://www.kamnavylety.sk/via-ferraty-komin-na-skalke/
Králická tiesňava	http://www.kamnavylety.sk/kralicka-tiesnava-a-kralicky-vodopad/
Cyklotrasy	https://www.mtbiker.sk/cyklotrasy/278/kremnica-skalka-turcek-krahule
690. výr. Kremnice 14.-15. 9. 2018	http://www.690.kremnica.sk/events/mestske-slavnosti/

Možnosti ubytovania

Chaty na Skalke	http://www.skalkalimba.sk/ • http://www.chatanaskalke.sk/ • https://minciar.com/
Tajov	https://www.megaubytovanie.sk/chata-nad-tajovom • http://www.hotel-lesak.sk/
Kremnica	https://www.visitkremnica.com/ubytovanie/
Banská Bystrica	https://www.travelguide.sk/svk/banska-bystrica/ubytovanie/

Doprava na Skalku

Kremnica - Skalka (So-N, sviatky) • SAD Zvolen linka č.: 613415 • Kremnica aut.st.-Suchá hora rázc. 9:15 -9:35
Mesto Kremnica - Žltý minibus (pre 15 osôb) https://www.visitkremnica.com/kremnicky-zlty-minibus/

Z HISTÓRIE TUNELA V KREMNICKÝCH VRCHOCH

Susedné banské mestá, Banskú Bystricu a Kremnicu, oddeľuje skalnatý hrebeň Kremnických vrchov. Cez vrchy viedla cesta z Banskej Bystrice cez Malachov a sedlo Tri kríže a druhá cez Králiky, Králické sedlo a Skalku do Kremnice. Tieto cesty však viedli terénom, ktorý mohli využívať len poslovia, podomoví obchodníci a ľahšie vozy. Pre kupcov neboli cesty v horskom teréne najbezpečnejšie. Bezpečnejšia obchodná cesta medzi týmito mestami viedla okolo Hrona, ktorou Kremničania prechádzali nielen do Banskej Bystrice, ale aj do Ľupče, Ľubietovej a na Horehronie.

Na skrátenie dlhej obchádzky z Kremnice do Banskej Bystrice sa obidve mestá v roku 1581 dohodli na vybudovaní novej cesty cez Schranzenstein (Skalku), pričom cez skalnaté bralo v sedle Vyhnátová a Suchá hora museli presekať cestný tunel. Z Banskej Bystrice tak cesta viedla okolo Tajovského potoka cez Zlatý Kopec na Skalku a po Zlatej ceste do Kremnice.
Ani Banská komora ani obidve mestá však nevenovali prílišnú pozornosť údržbe cesty , takže v roku 1766 už bola takmer neprejazdná. Kremnica mala odpočiatku väčší záujem na udržiavaní cesty než Banská Bystrica, pretože so svojim partnerským mestom, rovnako ako s celým Pohroním sa mohla stýkať len obkľukou. Banská Bystrica zdôvodňovala, že z dotyčnej cesty nemá a ani nebude mať nijakú materiálnu výhodu a je len kratšou spojnicou medzi dvoma mestami. Keď v roku 1842 iniciovala Kremnica otázku rekonštrukcie tejto cesty a Banská Bystrica požadovala predloženie hotových plánov a rozpočet nákladov, tak sa pre prieťahy v rokovaniach od plánov rekonštrukcie nakoniec upustilo.
Okrem zmienok, že táto cesta je najkratšou spojnicou, obvykle sa neuvádza, aký mala hospodársky význam a čo sa po nej prepravovalo. Geograf J.M.Korabinský (1740-1811) sa ponosuje, že vraj napriek svojmu veľkému nákladu nesplnila táto cesta do Banskej Bystrice očakávanie, lebo ľudia chodia vraj radšej inou cestou. G. K. Zechenter-Laskomerský (1824-1908) i vo svojom diele „50 rokov slovenského života“ zaznamenal v roku 1880 , že „ tunel pomaly sa rúca, z kremnickej strany otvor je už asi na päťdesiat cm v priemere“.

V odbornej literatúre je zaznamenaných niekoľko historických udalostí, počas ktorých túto cestu využila armáda a ktoré ju preslávili. V roku 1621 prišiel s časťou svojho vojska do Kremnice protihasburgovský vzbúrenec Gabriel Bethlen a 26.apríla prešiel cez Kremnické vrchy do Banskej Bystrice .
Na potlačenie ďalšieho protihasburgovského povstania, ktoré viedol František Rákoczi II., tiahol s armádou generál Schlick, ktorý keď sa v Banskej Bystrici dozvedel o porážke svojej armády pri Zvolene a Svätom Kríži, tak 20.novembra 1703 prešiel cez Tajov, Skalku a Kremnicu do Bojníc ku generálovi Ritschanovi.
V dejinách mesta Kremnica, sa archivár mesta M.Matunák zmieňuje aj o príprave prechodu rímskeho cisára Jozefa a jeho brata, arcikniežaťa Leopolda z Kremnice cez tunel. Napriek tomu, že 29.mája 1764 tajovský richtár hlásil, že bystrická cesta nad Tajovom je v poriadku a z druhej strany Kremnica ju dá do poriadku, nakoniec túto cestu nevyužili .
Aj počas revolučných rokov 1848-49 zohrala cesta zo Skalky cez tunel do Tajova rozhodujúcu úlohu. 24.januára 1849 generál Kossuthovskej revolučnej armády Arthur Görgei za ťažkých zimných podmienok, keď „vopred pionieri pluku, baníci z kremnickej a bystrickej strany a tiež stovky robotníkov, cestu a tunel naprávali tak, aby po nej aj kanóny mohli prejsť“, previedol ustupujúce honvédske oddiely majora Aulicha do Banskej Bystrice a tak ich ochránil pred zdrvujúcou porážkou Görgei dal potom príkaz zavaliť tunel.
V ústnom podaní i v literatúre sa zvykne Tunel nazývať Görgeiho tunelom. Podľa schválenej štandardizácie geografického názvoslovia v Slovenskej republike (Zákon 215/1995 o geodézii a kartografii), **názov znie - Tunel.**

Ďalšou významnou etapou v histórii Tunela bolo obdobie SNP, keď sa slovenský zlatý poklad prevážal z Kremnice po ceste cez Žiar nad Hronom a Zvolen do Banskej Bystrice. Keď však počas tohoto presunu nemecké vojská obsadili Zvolen, musela sa zmeniť trasa presunu a preto sa posledná zásielka dňa 6.októbra 1944, po odstránení závalu v Tuneli, prevážala do Banskej Bystrice cez Kremnické vrchy. Túto cestu a Tunel využili v októbri 1944 aj ustupujúce povstalecké oddiely s ťažkou technikou, pričom sa Tunel vážne poškodil. V ďalších rokoch sa narušená klenba a svahy okolo Tunela postupne zosúvali až sa Tunel zavalil a bol znovu celé desaťročia nepriechodný.

Staršie vydania turistickej sprievodcovskej literatúry prinášajú len sporadické informácie o Tuneli v Kremnických vrchoch, nikde sa však nespomína možnosť prechodu cez uvedený tunel.
Turistický sprievodca po Banskej Bystrici a okolí, vydaný v maďarčine Uhorským Karpatským spolkom v roku 1914, v popise žlto značeného chodníka z Banskej Bystrice cez Tajov, Kordíky a Skalku do Kremnice uvádza, že v sedle bol tunel, ktorým A.Görgei v roku 1849 previedol armádu. V preklade tohoto sprievodcu do slovenčiny, vydanom Karpatským turistickým spolkom v roku 1921, sa už táto zmienka neuvádza, ale v popise je uvedené, že na Skalke zbadáme, že tu šla voľakedy dobrá kamenná cesta, ktorá je teraz zanedbaná.
O desaťročie neskôr sprievodca Kremnica a okolie, vydaný KČST v roku 1931 uvádza, že v sedle je zrúcaný tunel. V snahe o rozvoj cestovného ruchu a zlepšenie prepojenia medzi Banskou Bystricou a Kremnicou, zvažoval Okresný úrad v Banskej Bystrici v roku 1932 výstavbu cesty cez Tajov a Kordíky na Skalku, aj v regulačnom pláne mesta Kremnice v roku 1946 sa uvádza zámer dobudovať túto cestu, čo sa však nerealizovalo.

O polstoročie neskôr sa snahou zachovať toto historické cestné dielo a spriechodniť Tunel začali zaoberať členovia Klubu slovenských turistov a priaznivci turistiky z Banskej Bystrice a Kremnice. V roku 1995 prišiel s návrhom na obnovu Tunela predseda KST Kremnička Milan Hlavatý a predseda RR KST Banská Bystrica Dušan Kaliský začal vybavovať stavebné povolenia. Keďže sa jednalo o banské dielo, posúdenie a schválenie zámeru podliehalo Banskej komore, ktorá v októbri 1996 vydala stavebné povolenie. Zámer spriechodnenia Tunela oslovil množstvo banskobystrických a kremnických turistov. Vďaka iniciatíve predsedu Komisie značenia RR KST Ing. Zdenka Šíra, býval autobus plný turistov-brigádnikov, vystrojených lopatami, čakanmi, sekerami. Vďaka podpore od Mesta Banská Bystrica, Mesta Kremnica, Mestských lesov Kremnica a mnohých podnikateľov-darcov, podarilo sa nám od októbra 1996 do júna 1997 tunel vyčistiť a spriechodniť.
Celkom sme na prácach 19 m dlhého tunela odpracovali 1 068 hodín a premiestnili 380 m^3 zeminy.

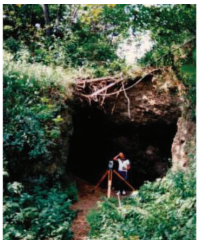

Týmto spriechodnením Tunela mohla od roku 1997 žlto značkovaná TZT č. 8441 z Tajova do Kremnice prechádzať cez Tunel a nie cez skalné bralo ponad Tunel, čím sa umožnil hlavne lyžiarom a cykloturistom ľahší prechod na Kremnickú stranu a naopak. Červená TZT č. 0803, ktorá vedie hrebeňom Kremnických vrchov s pokračovaním ako 0801 na Velestúr a sedlo Tri kríže, idúca ponad Tunel, mohla znovu bezpečne prechádzať po hrebeni. Takto sme vytvorili v sedle Tunel ojedinelú mimoúrovňovú križovatku značených ciest. Postupne však prívalové dažde a topiaci sneh zapríčiňovali podmáčanie zeminy na bočných svahoch, hlavne z Kremnickej strany. Na jar v roku 2013 zosuv zeminy zavalil vstup do Tunela a kriticky sa zúžil aj chodník nad Tunelom. Strmé zrázy po jeho oboch stranách vytvárali z hľadiska bezpečnosti rizikovú situáciu. Preto musel byť aj turistický chodník vedúci ponad Tunel 1.11.2015 uzavretý a vstup naň zakázaný.
Znovu to boli turisti, členovia KST Lokomotíva Banská Bystrica, ktorí prišli s iniciatívou obnoviť Tunel a mimoúrovňovú križovatku turistických trás cez Sedlo Tunel. Predseda Klubu D.Kaliský zvolal na 9.10.2015 stretnutie na obhliadku Tunela, na ktorom boli dohodnuté možnosti a podmienky obnovy. Oslovil predstaviteľov miest Banskej Bystrice a Kremnice, obce Tajov, ako aj členov okolitých turistických klubov. Finančnú podporu poskytol Banskobystrický samosprávny kraj, Oblastná organizácia cestovného ruchu Stredné Slovensko, ako aj mnohí súkromní darcovia a priaznivci turistiky a lyžovania.

Tunel z Tajovskej strany.

Tunel z Kremnickej strany.

Najvýznamnejšiu zásluhu na odbornej a technickej realizácii rekonštrukcie Tunela majú členovia a sympatizanti Banského múzea v Kremnici, najmä jeho vedúci Ing. D.Roob. V období od mája do konca septembra 2016 so spolupracovníkmi bývali v maringotke pri sedle a pracovali nonstop niekoľko dní. Zdolali všetky odborné práce - prehĺbili priechodnosť Tunela na pôvodnú úroveň, osadili oceľové banské výstuže, vyhotovili kamené portály vstupu, spevnili bočné svahy a všetku prebytočnú zeminu premiestnili nad Tunel, čím rozšírili turistický chodník vedúci ponad Tunelom. Značkári z Komisie značenia KST Banská Bystrica potom mohli obnoviť značenie na mimoúrovňovej križovatke TZT a umiestniť nové turistické informačné prvky. Všetky práce boli ukončené tak, že 5. novembra 2016 sa v sedle Tunel zišli tí, ktorí sa podieľali na obnove Tunela a na vytvorení mimoúrovňovej križovatky turistických trás v sedle Tunel a mohli odovzdať výsledok svojej práce verejnosti.

Text: Dušan Kaliský (s využitím archívu a dokumentov autorov E. Jurkoviča, Z. Matunáka, T. Lamoša a O. Tomečka).

MIMOÚROVŇOVÁ KRIŽOVATKA TURISTICKÝCH ZNAČKOVANÝCH CIEST V SEDLE TUNEL

V roku 2016 z podnetu KST Lokomotíva Banská Bystrica bol na starobylej ceste vedúcej z Tajova cez Skalku do Kremnice zrekonštruovaný tunel v sedle medzi Vyhnátovou a Suchou horou. Umožnilo to viesť cez Tunel žlto značený turistický chodník z Tajova na Skalku a obnovila sa tým mimoúrovňová križovatka turistických značkovaných trás v Sedle Tunel.
Ponad Tunel vedie červená turistická značkovaná trasa (TZT) č. 0803 Kováčová – Sedlo Tunel.
V Sedle Tunel (1150 m n. m.) sa stretáva červeno značená Cesta Hrdinov SNP č. 0801 vedúca z Devína na Dukliansky priesmyk, s už uvedenou červenou značkou do Kováčovej.
Toto miesto je tak výnimočné aj z toho dôvodu, že zo Sedla Tunel vedú červené značky až na tri rôzny smery (nie je to však celkom ojedinelý prípad, podobných rázcestí je na Slovensku viac). Navyše, v Sedle Tunel začína zelená TZT č. 5631 do Turčeka. Červená TZT č. 0801 spolu so zelenou TZT č. 5631 zídu k ďalšiemu smerovníku Tunel (1143 m n. m.), ktorý sa nachádza pred kremnickým portálom Tunela. Tu sa k už uvedeným značkám pripája žltá TZT č. 8441 z Tajova na Skalku, ktorá vedie práve cez spomínaný Tunel.
Ako sme už uviedli, ponad Tunel vedie červená TZT č. 0803 z Kováčovej a práve spôsob križovania červenej TZT č. 0803 so žltou TZT č. 8441 dáva dôvod pre označenie tejto križovatky turistických značkovaných trás ako mimoúrovňovej. Pri smerovníku Tunel sa navyše pešie trasy (červená, zelená a žltá) stretávajú s modrou lyžiarskou trasou č. 3210 (tzv. Severný okruh na Skalke). V blízkosti sa nachádza ďalší smerovník Zlatá cesta (1143 m n. m.), kde odbočuje zelená TZT č. 5631 do Turčeka, červená TZT č. 0801 a žltá TZT č. 8441 pokračujú spolu na Skalku.

NÁVRH INDIVIDUÁLNYCH PRÍSTUPOVÝCH TRÁS PRE ÚČASTNÍKOV 10. STRETNUTIA PRIAZNIVCOV KST

1. **Kordíky (849 m n. m.) – Kordícke sedlo (1117 m n. m.) – Vyhnatová (1283 m n. m.) – Tunel (1143 m n. m.) dĺžka 5,5 km, prevýšenie 500 m, čas 2:15 h**

Doprava: autobus Banská Bystrica, AS (8:00) → Kordíky, Jednota (8:40)
Kordíky, Jednota (17:15) → Banská Bystrica, AS (17:52)
Trasu začíname v obci Kordíky. Po žltej značke vystúpime po 1 hodine do Kordíckeho sedla, kde križujeme červeno značenú Cestu hrdinov SNP. Po nej sa vydáme južným smerom a úzkym chodníkom vystúpime po necelej hodine na Vyhnatovú (1283 m n. m.), ktorá ponúka obmedzené výhľady. Z Vyhnatovej zostúpime za asi 20 minút do Sedla Tunel a k Tunelu.

2. **Tajov, ihrisko – Chata nad Tajovom (770 m n. m.) – Tichá (870 m n. m.) – Tunel (1143 m n. m.) dĺžka 6,5 km, prevýšenie 650 m, čas 2:15 h**

Doprava: autobus Banská Bystrica, AS (8:00) → Tajov, ihrisko (8:32)
Tajov, ihrisko (17:23) → Banská Bystrica, AS (17:52)
Celá trasa vedie po žltej turistickej značke. Od autobusovej zastávky Tajov, ihrisko vystúpime po asfaltovej ceste k Chate nad Tajovom, tesne pred smerovníkom sa k nám pripojí zelená značka z Kordík. Ďalších 20 minút pôjdeme súbežne so zelenou až po rázcestie Tichá, odtiaľto zelená pokračuje smerom do Králického sedla. My pokračujeme stále po žltej značke, ktorá nás za necelú hodinu dovedie k Tunelu (žltá značka prechádza priamo cez Tunel).

3. **Králiky (760 m n. m.) – Králiky, rekr. stred. (910 m n. m.) – Tichá (870 m n. m.) – Tunel (1143 m n. m.) dĺžka 6,5 km, prevýšenie 580 m, čas 2:15 h**

Doprava: autobus Banská Bystrica, AS (8:25) → Králiky, Rusko (8:55)
Králiky, Rusko (14:15, 16:30) → Banská Bystrica, AS (14:45, 17:02)
Začíname v obci Králiky na zastávke Králiky, Rusko. Najprv po modrej značke vyjdeme k rekreačnému stredisku (lyžiarske vleky, sedačková lanovka), ďalej už po zelenej značke asi 45 minút pohodlným traverzom k rázcestiu Tichá. Záverečná časť výstupu k Tunelu vedie po žltej značke (viď trasa č. 3).

4. **Králiky (760 m n. m.) – Králiky, rekr. stred. (910 m n. m.) – Bystrické sedlo (1190 m n. m.) – Skalka, vyhliadka (1220 m n. m.) – Tunel (1143 m n. m.) dĺžka 4,8 km, prevýšenie 520 m, čas 2:15 h**

Doprava: autobus Banská Bystrica, AS (8:25) → Králiky, Rusko (8:55)
Králiky, Rusko (14:15, 16:30) → Banská Bystrica, AS (14:45, 17:02)
Trasa začína na konečnej zastávke autobusu Králiky, Rusko. Spočiatku rovnako ako pri trase č. 4 vyjdeme za 30 minút do rekreačného strediska ku hornej stanici sedačkovej lanovky. Odtiaľ pokračujeme stále modrou značkou popri chátrajúcich skokanských mostíkoch až do Bystrického sedla (50 minút). Tento výstup je veľmi strmý, avšak je to najkratšia a najrýchlejšia prístupová trasa na hrebeň Kremnických vrchov v smere od Králik. Z Bystrického sedla pokračujeme po hrebeni popri kóte Suchej hory a smerovníku Skalka, vyhliadka (vrcholová stanica sedačkovej lanovky, ďaleké výhľady na okolie BanskejBystrice, Starohorské vrchy, Nízke Tatry, Poľanu, Javorie a pod.), ďalej pekným bralnatým hrebeňom (vo svahoch sa nachádza nová via ferrata vybudovaná v roku 2017) až do Sedla Tunel a k Tunelu (červená značka vedie ponad Tunel).

5. **Malachov (460 m n. m.) – Ortúty, hor. (630 m n. m.) – Sedlo Tri kríže (1180 m n. m.) – Velestúr (1254 m n. m.) - Zlatá studňa (1265 m n. m.) – Králické sedlo (1185 m n. m.) – Bystrické sedlo (1190 m n. m.) – Skalka, vyhliadka (1220 m n. m.) – Tunel (1143 m n. m.) dĺžka 14,5 km, prevýšenie 1020 m, čas 4:45 h**

Doprava: autobus Banská Bystrica, Námestie slobody (8:05) → Malachov, Kopanice (8:28)
Malachov, Kopanice (15:30, 18:00) → Banská Bystrica, Námestie slobody (15:52, 18:22)
Začíname v Malachove. Úvodná časť vedie po asfaltovej ceste, ktorá nás povedie cez Ortúty (rázcestie značkovaných chdodníkov, horáreň, chatová osada) až k zaniknutým baniam na ortuť. Odtiaľ už príjemným chodníkom vystúpime popri Ortútskom jazierku do Sedla Tri kríže za asi 2,5 hodiny. Až potiaľto sme išli po modrej značke. Nasledujúci úsek vedie po červenej značke hrebeňom Kremnických vrchov postupne cez Velestúr (runové písmo, jeho pôvod však dosiaľ nebol historicky zdôvodnený), Zlatú studňu, Králické sedlo a Bystrické sedlo k Tunelu. Celý úsek hrebeňom je vďačný na výhľady či už na banskobystrickú alebo kremnickú stranu pohoria. Záverečná časť z Bystrického sedla je opísaná pri trase č. 4.

6. **Horné Pršany (630 m n. m.) – Pod Košiarmi (960 m n. m.) – Horná skala (1140 m n. m.) – Sedlo Tri kríže (1180 m n. m.) – Velestúr (1254 m n. m.) - Zlatá studňa (1265 m n. m.) – Králické sedlo (1185 m n. m.) – Bystrické sedlo (1190 m n. m.) – Skalka, vyhliadka (1220 m n. m.) – Tunel (1143 m n. m.) dĺžka 13 km, prevýšenie 920 m, čas 4:30 h**

Doprava: autobus Banská Bystrica, AS (7:00) → Horné Pršany (7:22)
Horné Pršany (15:15) → Banská Bystrica, AS (15:37)
Od konečnej zastávky autobusu v Horných Pršanoch po žltej turistickej značke popri novopostavenej rozhľadni Lašťok, ďalej popri smerovníku Pod Košiarmi až na Hornú skalu, ktorá sa nám odvďačí krásnym výhľadom. Za asi polhodinu prídeme do Sedla Tri kríže. Ďalší úsek k Tunelu hrebeňom Kremnických vrchov (opis pri trase č. 5).

7. **Kremnica (550 m n. m.) – Partizánska dolina (600 m n. m.) – Trojica (1040 m n. m.) – Chata Hostinec (1150 m n. m.) – Velestúr (1254 m n. m.) – Zlatá studňa (1265 m n. m.) – Králické sedlo (1185 m n. m.) – Bystrické sedlo (1190 m n. m.) – Skalka, vyhliadka (1220 m n. m.) – Tunel (1143 m n. m.) dĺžka 13,5 km, prevýšenie 950 m, čas 4:30 h**

Doprava: vlak Zvolen os. st. (6:19) → Kremnica (7:07)
vlak Vrútky (5:19)→ Martin (5:28)→ Turč.Teplice (5:57) → Horná Štubňa (6:10) → Kremnica (6:36)
autobus Žiar nad Hronom, aut. st. (6:20, 8:22) → Kremnica, aut. st. (6:50, 8:50)
vlak Kremnica (16:36) → Zvolen os. st. (17:18)
vlak Kremnica (15:09, 19:48) → Horná Štubňa (15:53, 20:22) → Turčianske Teplice (16:03, 20:31) → Martin (16:33, 21:00) → Vrútky (16:41, 21:08)
autobus Kremnica (16:10, 17:00, 18:15, 20:45, 22:15)→ Žiar n. Hronom, autobusová stanica (17:05, 17:34, 18:43, 21:08, 22:38)
Trasa označená modrými značkami začína v centre Kremnice. Vedie Bystrickou ul. (spočiatku po ceste na Skalku), ďalej Partizánskou dolinou a postupne stúpa cez Trojicu k Chate Hostinec (rázcestie zn.trás). Odtiaľ krátkou spojkou (žltá značka) na Velestúr (20 minút). Pokračovanie k Tunelu po červenej značke hrebeňom Kremnických vrchov (opis pri trase č. 5).

8. Kremnica (550 m n. m.) – Toliar, rekr. stred. (670 m n. m.) – Obrázok (790 m n. m.) – Skalka, rekr. stred. (1180 m n. m.) – Tunel (1143 m n. m.) dĺžka 10 km, prevýšenie 720 m, čas 3:15 h

Doprava: vlak Zvolen os. st. (6:19) → Kremnica (7:07)
vlak Vrútky (5:19) → Martin (5:28) → Turč.Teplice (5:57) → Horná Štubňa (6:10) → Kremnica (6:36)
autobus Žiar nad Hronom, aut. st. (6:20, 8:22) → Kremnica, aut. st. (6:50, 8:50)
vlak Kremnica (16:36) → Zvolen os. st. (17:18)
vlak Kremnica (15:09, 19:48) → Horná Štubňa (15:53, 20:22) → Turčianske Teplice (16:03, 20:31) → Martin (16:33, 21:00) → Vrútky (16:41, 21:08)
autobus Kremnica (16:10, 17:00, 18:15, 20:45, 22:15) → Žiar nad Hronom, autobusová stanica (17:05, 17:34, 18:43, 21:08, 22:38)

Z Kremnice ideme po zelenej značke popri rekr. stredisku Toliar, prejdeme úzkym cestným podjazdom (ponad vedie železničná trať Zvolen – Vrútky), minieme odbočku do obce Krahule a stále po asfaltke pokračujeme až k rázcestiu Obrázok. Odtiaľto už lesnou cestou po žltej značke cez tzv. Strmý výstup vyjdeme za asi 2,5 hodiny k rekreačného stredisku na Skalke (križovatka značených trás). Záverečná etapa vedie súbežne s červenou značkou (Cesta hrdinov SNP) k Tunelu.

9. Kremnické Bane (780 m n.m.) – Krahule (920 m n.m.) – Skalka, rekreačné stredisko (1180 m n.m.) – Tunel (1143 m n.m.) dĺžka 10 km, prevýšenie 500 m, čas 3:00 h

Doprava: vlak Zvolen os. st. (6:19) → Kremnické Bane (7:19)
vlak Vrútky (5:19) → Martin (5:28) → Turčianske Teplice (5:57) → Horná Štubňa (6:10) → Kremnické Bane (6:24)
autobus Žiar nad Hronom, aut. st. (6:20) → Kremnica, aut. st. (6:50)
autobus Kremnica, aut. st. (7:50) → Kremnické Bane (7:58) → Krahule (8:10)
vlak Kremnické Bane (16:24) → Zvolen os. st. (17:18)
vlak Kremnické Bane (15:20, 19:59) → Horná Štubňa (15:53, 20:22) → Turčianske Teplice (16:03, 20:31) → Martin (16:33, 21:00) → Vrútky (16:41, 21:08)
autobus Krahule (16:30) → Kremnické Bane (16:42) → Kremnica (16:50)
autobus Kremnica (17:00, 18:15, 20:45, 22:15) → Žiar nad Hronom, aut. st. (17:34, 18:43, 21:08, 22:38)

Trasa začína v obci Kremnické Bane a po celý čas vedie po červenej turistickej trase (Cesta Hrdinov SNP). Kúsok nad obcou prejdeme popri Kostole sv. Jána Krstiteľa, ktorý je považovaný za jeden zo stredov Európy. Do Krahúľ po asfaltovej ceste, ďalej už lesnou cestou pekným otvoreným výhľadovým terénom cez Predné Pláne, neskôr lesom miernym stúpaním až k rekreačnému stredisku na Skalke (sem asi 2,5 hodiny). Záverečná časť vedie súbežne so žltou značkou k Tunelu.

10. Turček (705 m n. m.) – Tunel (1143 m n. m.) dĺžka 7 km, prevýšenie 480 m, čas 2:15 h

Doprava: vlak Zvolen os. st. (6:19) → Turček (7:26)
vlak Vrútky (5:19) → Martin (5:28) → Turčianske Teplice (5:57) → Horná Štubňa (6:10) → Turček (6:16)
vlak Turček (16:16) → Zvolen os. st. (17:18)
vlak Turček (15:27, 20:06) → Horná Štubňa (15:53, 20:22) → Turčianske Teplice (16:03, 20:31) → Martin (16:33, 21:00) → Vrútky (16:41, 21:08)

Výstup z Turčeka vedie po zelenej turistickej značke. V centre Horného Turčeka sa od nás oddelí modrá značka smerom na Flochovú, my pokračujeme ďalej dolinou popri rovnomennom potoku Turček. Celý úsek vedie pohodlnou lesnou cestou, až záverečná časť strmšie vystúpi k rázcestiu Zlatá cesta, kde sa pripojíme k červenej a žltej značke zo Skalky. Všetky tri značky idú súbežne necelých 5 minút k Tunelu.

11. Skalka, rekr. stred. (1180 m n. m.) – Tunel (1143 m n. m.) dĺžka 2 km, prevýšenie 40 m, čas 0:30 h

Doprava: autobus Žiar nad Hronom, aut. st. (8:22) → Kremnica, aut. st. (8:50)
autobus Kremnica, aut. st. (9:10) → Skalka (9:35)

Táto trasa je určená pre účastníkov, ktorí nemajú v pláne absolvovať dlhšiu turistiku. Zo Skalky k Tunelu vedú súbežne červená a žltá turistická značkovaná trasa. Pravidelné autobusové spojenie z Kremnice na Skalku je zabezpečené len ráno, popoludní žiadny spiatočný autobusový spoj zo Skalky do Kremnice nepremáva.

Text: Mgr. Vladimír Kobza, PhD.

Poďakovanie pre tých najaktívnejších pri obnove Tunela v rokoch 2016 a 1996.

BANSKÉ MÚZEUM STÔLNA ANDREJ KREMNICA

Ing. Dušan Roob vedúci Banského múzea v Kremnici a jeho kremnická partia vybudovali „nový Tunel“ v roku 2016 – Ďakujeme Vám, majstri baníci...

1978 - 2018 KLUB SLOVENSKÝCH TURISTOV BANSKÁ BYSTRICA - KREMNIČKA 40 rokov na horách

Milan Hlavatý z KST Kremnička a v pozadí Ing.Zdeněk Šír z KST Lokomotíva – organizovali a osobne prikladali ruky k dielu pri prvej rekonštrukcii Tunela v roku 1996.

KLUB SLOVENSKÝCH TURISTOV LOKOMOTÍVA BANSKÁ BYSTRICA

Obnovu mimoúrovňovej križovatky turistických ciest v Sedle Tunel v Kremnických vrchoch v rokoch 1996 a 2016 organizačne zabezpečoval Dušan Kaliský - predseda KST Lokomotíva a RR KST Banská Bystrica

Za podiel na organizačnom a finančnom zabezpečení obnovy Tunela patrí poďakovanie „banským mestám“ Kremnica a Banská Bystrica, a tiež obci Tajov a BBSK.